

Kerška narodna pesem.

(Zapisal I. Črnič.)

Razboli se Jele Hrušvičeva
Va utorok va naj gori danok.
Do nje pride mladi (l)jubčić.
„Čo ti je to, Jele, (l)jubo moja?“
„Bolom bolim i umriti oču.“
„Bolom bôli, samo mi neumri.“
„Bolom bolim i umriti oču.“
Zač som obolela va utorok,

Va utorok va najgori danok;
Ako umrem jutrom mej' zorami,
Nakrijte me rosnimi rožami;
Ako umrem večer mej' petehy,
Nakrijte me čovjenun osugun.)*
Neka mene nose vse mladi junaci,
Neka mene plaču vse mlade divojky.

Mythologične drobtine.

(Po narodnih pripovedkah priobčuje Dav. Terstenjak.)

XVI. 0 Čatežu.

V celjski okolici je navadna psovka: Ti Čatež! Naj te Čatež vzame! Pojdi k čatežu. — Vprašal sem starega Karduna iz straniške fare, ali mi ne vé kaj povedati o Čatežu. Povedal mi je tole: „Čatež je pol človek, pol kozel, sam peklenski hudič. Kozel je doli od popka. Zato mi prosti ljudje pravimo: idi h kozlu! to je toliko, kakor idi k hudiču. Ni tako majhen, kakor je škratec; bolj srednje postave je in bolj starovičen. Vidijo ga včasi ljudje, da na visokih pečinah sedi in se greje na solncu. Dervarjem prinaša, če so žejni, merzle čiste vode, pastirjem planinskim nabira jagod in malinic, in vse ljudi pušča pri pokoju, če se mu ne posmehuješ. Ako mu pa rogé kažeš, začne kotati silne pečine, da se poderó hrami pod goró stoječi in se živina pogrezne v globoke brezdna.“

Iz té povesti se vidi, da je Čatež pečni duh, kar tudi njegovo ime pomenjuje. Kat izrazuje pečovnat breg, zato imé pečovnatega kraja Katiše na Kranjskem; dalje imena prebivaveov po pečinah: Katolnik, Katnik, Katiš. (Sansk. Kathus, pečina, od korenike kat, zuspitzen, durchbohren. *K* prehaja v *č*, primeri kar, ker in čer, Felsen, sansk. çiras, Spitze, iz korenike çar slov. kar, spalten, zuspitzen itd. Čatež po obliki, kakor: tepež, klatež, toraj Saxanus, Saxamus, Saxosus.)

Na visoki pečini imenovani „Spitzofen“ to je: ukna peč,*) kar pa je Nemeč krivo prestavil v Ofen, namesti v Felsen, stoji rimski napis: S. Saxano. Sac. Adjutor et Secundinus, to je: Silvano Saxano sacrum Adjutor et Secundinus (Eichhorn Beiträge II. 69.) Ker Rimljani boga Silvanus Saxanus ne poznajo,

*) Das Band.

*) Primeri: ukna peč, na Kranjskem. Gori omenjeni s pol šolnja dolgimi čerkami je na Koroški planini nad sv. Jurjem.

je *Saxanus* prestava slov. Čateža. V imenu *Adjutor* bi vtegnil domači *Mog*, *Mogou*, *Mogimar* tičati. Blizo Trebnja na Kranjskem je kraj Čatež, menda imenovan po častji duha Čateža, varha logov in pečin (*silvarum et saxorum*, po častji *Silvani* — *Saxani*.*)

XVII. Auša.

V celjski okolici je sedaj *Auša* nedostojno ime neumnega dekleta; temu pravijo, da je *Auša*. V solčavski dolini sem uprašal starega dedeka, zakaj se veli ena solčavskih planin *Aušava*. Odgovoril mi je, da so se tam auše pasle. Baram, kaj so auše in odgovori mi: rudeče krave. V litevski mythologiji je *Auszka* bila boginja juterne zore. V *Rigveda*-tu (I. 64. 7.) se veli *Aruša* rudeča ženska žival, ktera je vlekla kola boga vetrov *Maruta*. Korenika je *aru*, rudečkast. *Aru* tudi pomenjuje: die röhliche Sturmwolke. Sansk. besedi *aru* primeri serbsk. *al*, *hellroth*, *alica*, *rothe Kirsche*, ruski *ol*, zato olen, das röhliche Wild, slov. z digam: jelen. *Auša* toraj = *Alša* in *Aušava* = *Alšava*.

Ker tudi druge solčavske planine imajo mythologične imena, kakor: *Ded* po *Dedu*, priimenu *Perunovem*, *Divica* po častji boginje *Lune*, *Baba*, po boginji zemlje *Babi*, brez dvombe tudi *Aušava* po *Auši* = *Alši*, rudečkasti gromski megli.

XVIII. Bušak in Sek.

O *Kersniku* pravijo, da se je enkrat v *Seka* spremenil in se s krivim *Kersnikom* kotal, kteri se je v *bušaka* spremenil. „Kotati“ na Štajerskem ne pomenja samo „valjati se,“ temuč tudi „boriti, pugnare.“ S sabljami sta se kotala. Primeri cerkvenoslov. *kotora*, *pugna*. *Sek* je vogerski sloki bik z dolgimi rogovi, *bušak* pa mali terščati z bolj kratkimi rožički. Korenika je sansk. *çakh*, *validum esse*, *çahas*, *sahas* za *çakhas*, *valor*, *potentia*, *vis*. *Sek* toraj pomenjuje to kar: *bujvol* = *bivol*, *der starke Ochs*, tur *Stier*, *sthûra* das *starke Thier*, primeri irsko *seghu*, *urus*. *Bušak* pa je sorodna beseda z gerško *βους*, lat. *bos*. Tudi okoli *Belovara* ste znani imeni *sek* in *bušak* v zgorej rečenem pomenu. Prebivavci *tomaševske fare* blizo *Lutomera* se pri svojih sosedih velijo *Sekolovci*. Zakaj? tega ne vem.

Popotovanje po Bosni.

VI. Pot v Travnik. Komora. Starec Todor. Počivanje. Grob Kraljevića Marka. Radkovo polje. Muharemaga.

Sklenili smo terdno, 7. dan maja podati se na pot v Travnik in, ako bo mogoče čez *Fojnice* in *Sutiske clo* do *Sarajeva*. Najeli smo

*) Pri Rusih so se ložni duhi veleli *Lešje* = *Silvani* od *les*, *silva*. Slovenci se tudi poznajo *Murusa*, črnega kosmatega duha, brez dvombe od *mur* = černi.